

**ATROF-MUHITNI MUHOFAZA QILISH: FARG‘ONA VILOYATI
FARG‘ONA SHAHRI MISOLIDA**

**ОХРАНА ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ: НА ПРИМЕРЕ ГОРОДА ФЕРГАНЫ
ФЕРГАНСКОЙ ОБЛАСТИ**

**ENVIRONMENTAL PROTECTION: A CASE STUDY OF FERGHANA CITY,
FERGHANA REGION**

Nizomov Nizomiddin Yusubjon o‘g‘li

*Farg‘ona shahar Maktabgacha va maktab ta’limi bo‘limi tasarrufidagi 33- umumiy
o‘rta ta’lim maktabi Maslahatchisi*

E-mail: nizomovnizomiddin24@gmail.com

Tel: (+998 93) 483 44 97

Annotatsiya: *Ushbu maqolada atrof-muhitni muhofaza qilishning dolzarb masalalari Farg‘ona viloyatining Farg‘ona shahri misolida ilmiy-amaliy jihatdan tahlil qilingan. Shahar ekologik muhitiga ta’sir etuvchi asosiy omillar, jumladan atmosfera havosining ifloslanishi, avtotransport vositalari, ishlab chiqarish faoliyati, maishiy chiqindilar va yashil hududlarning ekologik barqarorlikdagi o‘rni ko‘rib chiqilgan. Ekologik monitoring, yashil infratuzilmani rivojlantirish, chiqindilarni boshqarish va aholining ekologik madaniyatini oshirish bo‘yicha amaliy takliflar ishlab chiqilgan.*

Kalit so‘zlar: *atrof-muhit, ekologik xavfsizlik, Farg‘ona shahri, atmosfera havosi, ekologik monitoring, yashil hududlar, chiqindilar, ekologik madaniyat, barqaror rivojlanish.*

Abstract: *This article presents a scientific and practical analysis of current issues related to environmental protection, using the city of Ferghana in the Ferghana Region as a case study. The main factors affecting the ecological condition of the urban environment are examined, including air pollution, motor vehicle emissions, industrial activities, household waste, and the role of green areas in ensuring environmental sustainability. Practical recommendations are developed for improving environmental monitoring, expanding green infrastructure, enhancing waste management, and raising the environmental awareness of the population.*

Keywords: *environment, environmental safety, Ferghana City, atmospheric air, environmental monitoring, green areas, waste, environmental awareness, sustainable development.*

Аннотация: *В данной статье проведён научно-практический анализ актуальных вопросов охраны окружающей среды на примере города Ферганы Ферганской области.*

Рассмотрены основные факторы, влияющие на экологическое состояние городской среды, в том числе загрязнение атмосферного воздуха, воздействие автотранспортных средств, производственная деятельность, бытовые отходы, а также роль зелёных зон в обеспечении экологической устойчивости. Разработаны практические предложения по совершенствованию экологического мониторинга, развитию зелёной инфраструктуры, управлению отходами и повышению экологической культуры населения.

Ключевые слова: *окружающая среда, экологическая безопасность, город Фергана, атмосферный воздух, экологический мониторинг, зелёные зоны, отходы, экологическая культура, устойчивое развитие.*

KIRISH

Bugungi kunda atrof-muhitni muhofaza qilish masalasi ekologik, ijtimoiy-iqtisodiy va strategik ahamiyatga ega bo‘lgan ustuvor yo‘nalishlardan biridir. Aholi sonining ko‘payishi, urbanizatsiya jarayonlarining jadallashuvi, transport vositalari sonining ortishi, ishlab chiqarish hajmining kengayishi hamda tabiiy resurslardan foydalanishning kuchayishi shahar ekologik tizimlariga tushayotgan antropogen bosimni oshirmoqda.

Farg‘ona viloyatining ma‘muriy markazi bo‘lgan Farg‘ona shahrida aholi zichligi, transport harakati, xizmat ko‘rsatish obyektlari va ishlab chiqarish faoliyatining mavjudligi ekologik xavfsizlik masalalariga tizimli yondashishni talab qiladi. Shu sababli shahar ekologik holatini muntazam o‘rganish, mavjud muammolarni aniqlash va ularning oldini olish bo‘yicha amaliy choralarni ishlab chiqish muhimdir.

Tadqiqotning maqsadi va vazifalari

Tadqiqotning asosiy maqsadi Farg‘ona shahrida atrof-muhitni muhofaza qilishning ustuvor yo‘nalishlarini tahlil qilish hamda ekologik barqarorlikni ta‘minlashga qaratilgan amaliy takliflarni ishlab chiqishdan iborat.

- Farg‘ona shahridagi asosiy ekologik muammolarni aniqlash;
- atmosfera havosi sifatiga ta‘sir etuvchi omillarni tahlil qilish;
- transport va ishlab chiqarish faoliyatining ekologik ta‘sirini baholash;
- yashil hududlarning ekologik muvozanatdagi ahamiyatini o‘rganish;
- chiqindilarni boshqarish masalalarini tahlil qilish;
- ekologik monitoring va aholining ekologik madaniyatini oshirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqish.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqotda tizimli va qiyosiy tahlil, kuzatuv, statistik ma‘lumotlarni o‘rganish, umumlashtirish hamda ilmiy manbalarni tahlil qilish metodlaridan foydalanildi. Tahlilda hududning ekologik holatiga oid rasmiy ma‘lumotlar va ekologik dasturlar asos qilib olindi.

Farg‘ona shahrida atmosfera havosini muhofaza qilish

Atmosfera havosining sifati shahar ekologik xavfsizligini belgilovchi muhim ko‘rsatkichlardan biridir. Farg‘ona shahrida havoning sifatiga avtotransport, ishlab chiqarish korxonalari, energetika obyektlari, qurilish jarayonlari va chiqindilarni noto‘g‘ri boshqarish kabi omillar ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

Avtotransport vositalari sonining ortishi va transport oqimining zichligi ayrim hududlarda atmosfera havosiga tushadigan antropogen yuklamani oshiradi. Shu sababli transport oqimi yuqori bo‘lgan ko‘chalarda ekologik monitoringni kuchaytirish, jamoat transportidan foydalanishni rag‘batlantirish va transport infratuzilmasini takomillashtirish muhim ahamiyatga ega.

Atmosfera havosi holatini muntazam kuzatish ekologik boshqaruvning muhim shartidir. Avtomatik monitoring stansiyalari orqali olingan ma’lumotlar ifloslanish darajasini baholash, muammoli hududlarni aniqlash va o‘z vaqtida tegishli choralarni belgilash imkonini beradi.

Yashil hududlarning ekologik ahamiyati

Shahar ekologik muhitini yaxshilashda daraxtzorlar, bog‘lar, xiyobonlar va boshqa yashil hududlar muhim o‘rin tutadi. O‘simliklar chang zarrachalarining tarqalishini kamaytirish, mikroiklimni yumshatish, shovqin ta’sirini pasaytirish va shahar landshaftini yaxshilashga xizmat qiladi.

Farg‘ona viloyatida yashil hududlarni kengaytirishga qaratilgan tadbirlarning amalga oshirilishi ekologik barqarorlik uchun muhim asos yaratmoqda. Bunda ko‘chat ekish bilan bir qatorda ularning yashovchanligi, sug‘orilishi, parvarishi va uzoq muddatli saqlanishini nazorat qilishga alohida e’tibor qaratish lozim.

Chiqindilarni boshqarish

Shahar ekologik xavfsizligini ta’minlashda chiqindilarni to‘plash, tashish, saralash va qayta ishlash tizimining samaradorligi muhim ahamiyatga ega. Chiqindilarni belgilanmagan joylarga tashlash yoki ularni saralamaslik tuproq, suv va atmosfera havosining ifloslanish xavfini oshiradi.

Shu bois Farg‘ona shahrida chiqindilarni manbada saralab yig‘ish, qayta ishlanadigan materiallarni alohida to‘plash, zamonaviy chiqindi qutilaridan foydalanish hamda aholining bu boradagi mas’uliyatini oshirish maqsadga muvofiq.

Ekologik monitoring va jamoatchilik ishtiroki

Atrof-muhitni muhofaza qilish faqat davlat tashkilotlarining vazifasi emas. Mahalliy hokimliklar, ekologiya tashkilotlari, ta’lim muassasalari, mahalla va fuqarolik jamiyati institutlari o‘rtasidagi hamkorlik ekologik muammolarni samarali hal etishga xizmat qiladi.

Ekologik ma’lumotlarning ochiqligi, jamoatchilik nazoratining kuchaytirilishi va aholining ekologik savodxonligini oshirish shahar ekologik boshqaruvining samaradorligini yanada yaxshilaydi.

Farg‘ona shahri uchun amaliy takliflar

- atmosfera havosi monitoringini kengaytirish va natijalarni aholiga tushunarli shaklda taqdim etish;

- transport oqimi yuqori bo‘lgan hududlarda ekologik nazoratni kuchaytirish;
- yashil hududlarni saqlash va ekologik jihatdan muhim joylarda yangi yashil yo‘laklar tashkil etish;
- daraxtlarning ekilgandan keyingi parvarishi va yashovchanligini nazorat qilish;
- chiqindilarni saralab yig‘ish va qayta ishlash tizimini bosqichma-bosqich kengaytirish;
- maktablar, mahallalar va ta’lim muassasalarida ekologik ta’lim-tarbiyani muntazam tashkil etish;
- raqamli texnologiyalar va zamonaviy monitoring vositalaridan ekologik nazoratda keng foydalanish.

Xulosa

Farg‘ona shahrida atrof-muhitni muhofaza qilish kompleks va tizimli yondashuvni talab etadi. Atmosfera havosining sifatini nazorat qilish, yashil hududlarni kengaytirish, chiqindilarni samarali boshqarish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va aholining ekologik madaniyatini yuksaltirish o‘zaro bog‘liq jarayonlar sifatida amalga oshirilishi lozim.

Ekologik barqarorlikni ta’minlashda “monitoring — tahlil — amaliy chora — jamoatchilik nazorati” tamoyiliga asoslangan yondashuv samarali natija beradi. Ayniqsa, ekologik muammolarni oldindan aniqlash, ularni aniq ko‘rsatkichlar asosida baholash va amalga oshirilgan ishlarning natijasini muntazam monitoring qilish muhimdir.

Atrof-muhitni muhofaza qilishning samaradorligi davlat organlari, ta’lim muassasalari, mahalla, tadbirkorlik subyektlari va aholining umumiy ekologik mas’uliyatiga bog‘liq. Ekologik madaniyatni shakllantirish va ekologik xavfsizlikni ta’minlash Farg‘ona shahrining barqaror rivojlanishining muhim shartlaridan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o‘zgarishi vazirligining rasmiy materiallari.
2. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasining ekologiya va tabiiy resurslarga oid statistik ma’lumotlari.
3. Farg‘ona viloyati hokimligining ekologik holat va “Yashil makon” loyihasiga oid rasmiy materiallari.
4. Farg‘ona viloyati Ekologiya boshqarmasi materiallari.
5. Atmosfera havosi monitoringi bo‘yicha rasmiy axborot va uslubiy materiallar.
6. O‘zbekiston Respublikasida chiqindilarni boshqarish va qayta ishlash tizimini rivojlantirishga oid me’yoriy-huquqiy hujjatlar.
7. Ekologik ta’lim va aholining ekologik madaniyatini oshirish bo‘yicha ilmiy-uslubiy manbalar.